JULKISASIAMIES GIUSEPPE TESAURON RATKAISUEHDOTUS
13 päivänä joulukuuta 1994 *

1. Euroopan parlamentti pyytää tällä kanteella vuoden 1991 yleisten tullietuuksien soveltamisesta tiettyihin kehitysmaista peräisin oleviin maataloustuotteisiin annettujen asetusten (ETY) N:o 3831/90, (ETY) N:o 3832/90, (ETY) N:o 3833/90, (ETY) N:o 3834/90, (ETY) N:o 3835/90 ja (ETY) N:o 3900/91 soveltamisen jatkamisesta vuonna 1993 sekä näiden tullietuuksien edunsaajien luettelon täydentämisestä 21 päivänä joulukuuta 1992 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3917/92 [1] kumoamista sen vuoksi, että asetus on annettu ilman perustamissopimuksessa määrättyä parlamentin etukäteen antamaa lausuntoa.

Neuvosto on esittänyt puolustuksenaan, että yleinen etu pakotti antamaan kyseisen säädöksen ennen tiettyä päivää ja että yrityksistä huolimatta vaadittua parlamentin lausuntoa oli mahdotonta saada riittävän ajoissa. Näin ollen on otettava kantaa siihen, voiko neuvosto poikkeuksellisissa olosuhteissa antaa säädöksen ilman parlamentin lausuntoa, silloin kuin perustamissopimuksessa edellytetään tällaista lausuntoa, vai onko näin annettu säädös yhteisön oikeuden vastainen.

Tässä tapauksessa on kyse perustamissopimuksessa määrätystä toimielinten välisestä tasapainosta, joka edellyttää sitä, että kukin toimielin käyttää toimivaltaansa kunnioittaen muille toimielimille uskottua toimivaltaa.

2. Jotta asianosaisten väitteitä ja perusteluja voitaisiin tarkastella yksityiskohtaisemmin, on syytä kerrata lyhyesti, miten ja missä määräajassa kanteen kohteena oleva säädös annettiin.

Kuten tiedetään, yleisten tullietuuksien tarkoituksena on mahdollistaa tiettyjen kehitysmaista peräisin olevien teollisuus- ja maataloustuotteiden, joita koskevat etukäteen vahvistetut määrälliset rajoitukset, pääsy yhteisön markkinoille joko kokonaan tullitta tai osittaisin tullihelpotuksin. Tämä järjestelmä perustettiin vuonna 1971 Yhdistyneiden Kansakuntien kauppa- ja kehityskonferenssissa (Unctad) esitetyn aloitteen mukaisesti. Alun perin kymmeneksi vuodeksi sovitun järjestelmän kestoa pidennettiin vuoteen 1990. Vaikka tällöin tunnettiin tarvetta järjestelmän laajaan tarkistamiseen, katsottiin, ettei tätä tarkistusta voida tehdä ennen kuin maailmankaupan vapauttamista koskevat Uruguayn monenkeskiset kauppaneuvottelut (ns. Uruguayn

* Alkuperäinen kieli: italia.

1 — EYVL L 396, s. 1.

kierros) saatiin päätökseen. Tämä viivästyminen huomioon ottaen päätettiin sillä välin väliaikaisesti jatkaa voimassa olevan järjestelmän vuosittaisia pidentämisiä tekemällä siihen joitakin kansainvälisen ja yhteisön taloudellisen tilanteen muutosten edellyttämiä mukautuksia.

3. Tässä tilanteessa komissio ehdotti neuvostolle voimassa olevan järjestelmän jatkamista 31.12.1993 asti. Tässä ehdotuksessa edunsaajien luetteloon ehdotettiin lisättäväksi uusia maita, jotta toisaalta voitaisiin ottaa huomioon entisen Neuvostoliiton hajoaminen sekä toisaalta jotta yhteisön luettelo vähiten kehittyneistä maista voitaisiin yhdenmukaistaa Yhdistyneiden Kansakuntien luettelon kanssa. Lisäksi sisämarkkinoiden toteuttaminen huomioon ottaen komissio ehdotti, että jäsenvaltioiden välillä jaetut tariffikiintiöt korvattaisiin koko yhteisön osalle vahvistetuilla tullittomilla määrillä.

Neuvoston pääsihteeri ilmoitti 22.10.1992 päivätyllä kirjeellä parlamentin puhemiehelle, että neuvosto oli samana päivänä päättänyt kuulla parlamenttia kyseisestä ehdotuksesta, joka perustui perustamissopimuksen 43 ja 113 artiklaan, ja pyysi, että asiaan sovellettaisiin parlamentin työjärjestyksen 75 artiklassa määrättyä kiireellistä käsittelyä [2]. Tätä pyyntöä perusteltiin tarpeella antaa asetus ennen 1.1.1993, jolloin asetuksen oli määrä tulla voimaan.

4. Parlamentin istunnossa 30.10.1992 ehdotus päätettiin lähettää kehitysyhteistyövaliokuntaan tarkempaa tarkastelua varten sekä neljään muuhun valiokuntaan.

Parlamentti päätti täysistunnossaan 17.11.1992 käsitellä ehdotusta kiireellisenä ja tarkastella sitä seuraavan kerran 20.11.1992. Tällöin kehitysyhteistyövaliokunnan puheenjohtaja pyysi kuitenkin, että ehdotusta käsiteltäisiin vielä valiokunnassa lisätietojen saamiseksi, koska hän katsoi, että Itä-Euroopan maiden sisällyttäminen tullietuuksien saajamaiden luetteloon muuttaisi merkittävällä tavalla yhteisön suhtautumista kehitysmaihin.

2 — Parlamentin työjärjestyksen 75 artikla, josta tuli 97 artikla parlamentin tehtyä 15.9.1993 muutoksia työjärjestykseensä ja muutettua artikloiden numerointia, kuuluu seuraavasti:
"1. ... komissio tai neuvosto voi pyytää parlamentilta, että keskustelu ehdotuksesta, josta parlamenttia on ... kuultu, käsiteltäisiin kiireellisenä. Kyseinen pyyntö on annettava kirjallisesti ja perusteltuna.
2. Vastaanotettuaan kiireellistä käsittelyä koskevan pyynnön puhemies ilmoittaa siitä välittömästi parlamentille. Pyynnöstä äänestetään ilmoitusta seuraavan istunnon alussa edellyttäen, että ehdotus, jota pyyntö koskee, on ..."

Kehitysyhteistyövaliokunnan mietinnön käsitteleminen oli merkitty 18.12.1992 pidettävän täysistunnon esityslistaan. Kun täysistunnossa oli tarkoitus käsitellä ehdotusta, puhemieheltä pyydettiin parlamentin työjärjestyksen 106 artiklan [3] mukaisesti istunnon keskeyttämistä. Tähän pyyntöön suostuttiin ja esityslistalla olleet jäljelle jääneet asiat, mukaan lukien kehitysyhteistyövaliokunnan mietintö, lykättiin käsiteltäviksi 18.1.1993.

5. Tämän jälkeen seuranneiden neuvoston pääsihteeristön ja parlamentin puhemiehen kabinetin välisten yhteydenottojen aikana kävi ilmi, ettei parlamentin ylimääräistä istuntoa voitu järjestää ennen vuoden 1992 loppua. Tämän vuoksi neuvosto antoi 21.12.1992 kyseisen asetuksen perustelemalla sitä, ettei parlamenttia ollut kuultu, seuraavalla tavalla:

"on välttämätöntä estää sellaisen oikeudellisen tyhjiön syntyminen, joka on vaarassa aiheuttaa vakavaa haittaa yhteisön ja kehitysmaiden välisille suhteille ja taloudellisten toimijoiden eduille; tämän vuoksi yhteisön yleisen tullietuusmenettelyn soveltamista vuonna 1993 koskeva asetus olisi hyväksyttävä riittävän ajoissa, jotta se voisi tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993,

Euroopan parlamentin puhemiehen kuulemisen jälkeen näyttää siltä, ettei Euroopan parlamentin ole mahdollista pitää ylimääräistäistuntoa lausuntonsa antamiseksi hyvissä ajoin niin, että asetus voitaisiin hyväksyä ja julkaista ennen vuoden 1992 loppua,

näissä poikkeuksellisissa olosuhteissa asetus olisi hyväksyttävä ilman Euroopan parlamentin lausuntoa".

Parlamentille ilmoitettiin kirjeitse samana päivänä asetuksen antamisesta.

6. Parlamentti käsitteli 18.1.1993 kehitysyhteistyövaliokunnan toimittamaa päätöslauselmaehdotusta ja hyväksyi tällä välillä jo annetun asetusluonnoksen ehdottamalla siihen kuitenkin 17 muutosta ja pyysi, että neuvosto kuulisi sitä vielä, jos hyväksyttyyn tekstiin tehtäisiin merkittäviä muutoksia.

3 — Tässä artiklassa määrätään seuraavasti:
"Istunto voidaan keskeyttää tai päättää keskustelun tai äänestyksen aikana, mikäli parlamentti ... vähintään kolmentoista jäsenen pyynnöstä niin päättää."

7. Ensiksikin totean, että kyseinen asetus julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* L 396, 31.12.1992, mutta virallisten julkaisujen toimisto toimitti lehden saataville vasta 28.1.1993. Tätä päivää on siten syytä pitää asetuksen voimaantulopäivänä. Asetuksen vaikutukset vahvistettiin kuitenkin alkaviksi jo 1.1.1993.

8. Näiden näkökohtien perusteella kantaja pyytää, että kanteen kohteena oleva asetus kumottaisiin. Pyyntönsä tueksi kantaja vetoaa ensiksikin niin sanotuissa Isoglukoosi-asioissa annettuihin tuomioihin, joissa velvollisuudelle kuulla parlamenttia, silloin kun siitä niin määrätään, vahvistettiin "perustuslainomainen" asema, kun kuulemisella on merkitystä perustamissopimuksessa tarkoitetun toimielinten välisen tasapainon kannalta [4]. Tämän vuoksi parlamentin kuulemista on pidettävä olennaisena muotovaatimuksena, jonka laiminlyönti aiheuttaa sen, että hyväksytty säädös voidaan kumota. Tämän osalta edellä mainituissa tuomioissa korostetaan myös, että "tämän vaatimuksen noudattaminen tarkoittaa sitä, että parlamentti ilmaisee mielipiteensä asiasta; tämä vaatimus ei täyty sillä, että neuvosto vain pyytää lausuntoa" [5].

9. Parlamentin vastineessa korostetaan kahta seikkaa.

Ensiksikin neuvosto väitti rajoittaneensa kuulemisen kestoa, vaikka sille ei ole annettu tällaista oikeutta perustamissopimuksen tätä koskevissä määräyksissä. Antamalla neuvostolle mahdollisuus pyytää, että parlamentti käsittelisi ehdotusta noudattaen edellä mainittua parlamentin työjärjestyksen 75 artiklassa määrättyä kiireellistä käsittelyä, tai mahdollisuus pyytää parlamentin työjärjestyksen 139 artiklan mukaisesti ylimääräisen istunnon koollekutsumista, ei varmastikaan ole pyritty tähän päämäärään. Näissä kahdessa tapauksessa parlamentilla oli kuitenkin oikeus päätyä eri lopputulokseen kuin neuvosto ja katsoa, ettei kiireellistä käsittelyä tarvita. Joka tapauksessa oli myös kiistatonta, ettei lausunnon antamiselle ollut asetettu mitään määräaikaa. Parlamentilla ei näin ollen ollut velvollisuutta antaa lausuntoa kyseisessä ajassa tai ylimääräisessä istunnossa.

10. Toisaalta tässä tapauksessa neuvosto ei ole myöskään osoittanut, että oli toimittava kiireellisesti oikeudellisen tyhjiön välttämiseksi. Todellisuudessa ei ollut mitään erityistä pakkoa antaa kanteen kohteena olevaa asetusta ennen vuoden 1992 loppua, kuten vastaaja väitti. Yhteiseen tullitariffiin kirjattujen tullien suspensio, joka johtuu yleisistä tullietuuksista, oli ainoastaan mahdollisuus, jota yhteisö voi käyttää kehitysmaiden osalta, mutta sitä ei oikeudellisesti ollut pakko käyttää. Tämä oli vahvistettu vuonna 1990 annettujen pidentämistä koskevan neljän pääasetuksen johdanto-osan peruste-

4 — Tässä tarkoitetaan kahta 29.10.1980 annettua tuomiota eli asioita 138/79, Roquette Frères v. neuvosto (Kok. 1980, s. 3333, erityisesti 32—37 kohta) ja 139/79, Maizena v. neuvosto (Kok. 1980, s. 3393, 33—38 kohta).

5 — Mainittujen tuomioiden 33 ja 34 kohta sekä 34 ja 35 kohta.

lukappaleissa, joissa korostettiin järjestelmän väliaikaisuutta ja vapaaehtoisuutta ja mahdollisuutta ottaa se käyttöön *milloin tahansa* [6].

11. Neuvosto puolestaan ei ole kiistänyt sitä, että parlamentin kuuleminen on olennainen muotovaatimus [7]. Se kuitenkin katsoo, että poikkeuksellisesti ja tietyin edellytyksin neuvostolla on oikeus antaa kiireellisiä säädöksiä komission ehdotusten perusteella, vaikka parlamentilta ei ole saatu lausuntoa.

Neuvostolla on tämä mahdollisuus erityisesti silloin, kun sen toimivalta on tavalla tai toisella sidottu, taikka jos erittäin tärkeä yleinen etu edellyttää säädöksen antamista tai oikeuttaa sen ja jos siitä huolimatta, että parlamenttia on pyydetty käsittelemään ehdotusta kiireellisenä, näyttää mahdottomalta, että tällainen lausunto saataisiin ennen yhteisön edun edellyttämän määräajan päättymistä.

Toisin sanoen, jos neuvosto on käyttänyt kaikkia sen käytettävissä olevia menettelyllisiä keinoja saadakseen parlamentin lausunnon etukäteen, se voi katsoa, että kuulemisen puuttuminen ei saa estää sen lopullisen päätösvallan käyttöä ja yhteisön päätöksentekomenettelyä. Näin on tulkittava myös edellä mainittuja Isoglukoosi-asioissa [8] annettuja tuomioita, joissa tuolloin kyseessä ollut asetus kumottiin, koska — toisin kuin tässä tapauksessa — neuvosto ei niissä käyttänyt kaikkia mahdollisia keinoja lausunnon saamiseksi.

12. Toisen seikan osalta neuvosto katsoo, että kiire ja tarve antaa kanteen kohteena oleva asetus ennen tiettyä päivää johtuu siitä, että tullietuuksia myöntävällä asetuksella on kolmenlaisia vaikutuksia: sellaisten kehitysmaiden osalta, joille kyseinen järjestelmä on tärkeimmän taloudellisen avun muoto; jäsenvaltioiden sellaisten taloudellisten toimijoiden osalta, jotka käyttävät säädettyjä määrällisiä rajoituksia edunsaajamaista peräisin olevien tuotteiden tuonnissa ja jotka määrittävät kauppajärjestelynsä suhteessa siihen, että ne voivat käyttää etuisuuksia vuoden

6 — Ks. tämän osalta vuoden 1991 yleisten tullietuuksien soveltamisesta tiettyihin kehitysmaista peräisin oleviin teollisuustuotteisiin 20 päivänä joulukuuta 1990 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3831/90 (EYVL L 370, s. 1) johdanto-osan viides perustelukappale, vuoden 1991 yleisten tullietuuksien soveltamisesta tiettyihin kehitysmaista peräisin oleviin tekstiilituotteisiin 20 päivänä joulukuuta 1990 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3832/90 (EYVL L 370, s. 39) johdanto-osan viides perustelukappale, vuoden 1991 yleisten tullietuuksien soveltamisesta tiettyihin kehitysmaista peräisin oleviin maataloustuotteisiin 20 päivänä joulukuuta 1990 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3833/90 (EYVL L 370, s. 86) johdanto-osan neljäs perustelukappale, sekä tiettyjen kehitysmaista peräisin olevien maataloustuotteiden tuontimaksujen alentamisesta vuoden 1991 osalta 20 päivänä joulukuuta 1990 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3834/90 (EYVL L 370. s. 121) kahdeksas perustelukappale.

7 — Neuvosto esittää vastauksessaan joitakin epäilyksiä siitä, onko tässä tapauksessa tarvetta kuulla parlamenttia, koska asetuksen oikea oikeudellinen perusta on perustamissopimuksen 113 artikla, koska se kuuluu yhteisöjen kauppapolitiikkaan. Unohtamatta peruskysymystä, neuvosto ei mielestäni voi vedota tässä oikeudenkäynnin vaiheessa oikeudellista perustaa koskevaan ongelmaan, ottaen erityisesti huomioon, että viittaus perustamissopimuksen 43 artiklaan oli jo siinä ehdotuksessa, jonka se itse toimitti parlamentin käsiteltäväksi.

8 — Ks. alaviite 4.

ensimmäisestä päivästä lähtien; lopuksi sellaisten tulliviranomaisten osalta, jotka tarvitsevat tietyn ajan toteuttaakseen tarvittavat menettelyt kyseisessä asetuksessa vahvistettujen määrällisten rajoitusten käyttöönottamiseksi.

Tullietuisuuksia koskevassa yhteisön järjestelmässä oleva oikeudellinen tyhjiö, jonka tullietuuksia koskevan asetuksen antaminen myöhässä olisi aiheuttanut, olisi todellakin haitannut edunsaajiin kuuluvien kolmansien maiden vientiä sekä aiheuttanut vaikeuksia jäsenvaltioiden taloudellisille toimijoille, joilla ei ollut käytettävissään oikeudellista keinoa, johon ne olisivat laillisesti voineet turvautua toimintansa suunnittelussa. Tästä olisi syytetty neuvostoa, tai ainakin neuvoston olisi todettu syyllistyneen laiminlyöntiin. Kuten asetuksen perustelukappaleissa korostetaan, tämä oikeudellinen tyhjiö olisi lisäksi vaarantanut merkittävällä tavalla yhteisön suhteet kehitysmaihin.

13. Neuvosto pitää asiaankuulumattomana parlamentin ehdotusta, jonka mukaan parlamentin lausuntoa odoteltaessa olisi voitu jatkaa voimassa olevan järjestelmän soveltamista vuonna 1992 ilman muutoksia ja lyhyen aikaa. Tällainen jatkaminen, vaikka se olisikin tapahtunut lyhyeksi ajaksi, olisi edellyttänyt komission ehdotusta ja samanlaisia oikeudellisia perusteita kuin lopullinen asetus, jolloin parlamenttia olisi pitänyt kuulla myös tällaisessa tapauksessa.

14. Tämän asianosaisten kantojen yhteenvedon perusteella totean heti aluksi, että en voi yhtyä siihen näkemykseen, että neuvosto olisi poikkeukselliset olosuhteet huomioon ottaen voinut antaa säädöksen odottamatta perustamissopimuksessa määrätyn parlamentin pakollisen kuulemisen tulosta. Sitä paitsi kun tämä näkemys on epälooginenkin, katson, että tässä tapauksessa ei ole myöskään riittävästi voitu osoittaa niitä pakottavan kiireen perusteluja, joilla näin vakavaa poikkeamista perustamissopimuksessa vahvistetuista säännöistä on perusteltu.

15. Ensiksikin minusta näyttää, että neuvoston näkemyksen tueksi esitettyjä perusteluja ei voida johtaa edellä mainituista Isoglukoosi-asioissa annetuista tuomioista. Tuolloin yhteisöjen tuomioistuin vahvisti selvästi ja kiistattomasti, että kuulemismenettely, josta määrätään perustamissopimuksessa "on keino, joka mahdollistaa parlamentin todellisen osallistumisen yhteisön lainsäädäntömenettelyyn...Vaikka tämä keino onkin rajallinen, se heijastelee silti yhteisön tasolla perustavanlaatuista demokratian periaatetta, jonka mukaan kansalaiset osallistuvat vallan käyttöön edustajakokouksen välityksellä". [9]

Koska on vahvistettu, että parlamentin kuulemista on pidettävä olennaisena muotovaatimuksena, kuten edellä totesin, yhteisöjen tuomioistuin ei ole katsonut tarpeelliseksi tarkastella tässä tapauksessa sitä, voidaanko

9 — Edellä mainitut 29.10.1980 annetut tuomiot asioissa Roquette Frères v. neuvosto ja Maizena v. neuvosto, 33 ja 34 kohta.

neuvoston näkemystä siitä, ettei parlamentin olisi pitänyt vedota tämän muotovaatimuksen noudattamatta jättämiseen, koska se itse omalla toiminnallaan oli tehnyt sen noudattamisen mahdottomaksi, pitää perusteltuna. Koska todellisuudessa kaikkia keinoja saada parlamentin lausunto etukäteen ei ollut käytetty, mainituissa asioissa kanteen kohteena oleva asetus kumottiin "neuvoston perusteluissa esittämien periaatteellisten kysymysten sitä rajoittamatta" [10].

16. Edellä mainitut tuomiot osoittavat selvästi, että parlamentin kuulemisvelvoitteen noudattaminen perustamissopimuksessa määrätyissä tapauksissa tarkoittaa sitä, että säädöstä ei voida antaa ilman siihen liittyvän lausunnon saamista. Lisäksi yhteisöjen tuomioistuimen myöhemmästä oikeuskäytännöstä käy riittävän selvästi ilmi myös vastaus kysymykseen, voiko neuvosto poikkeuksellisissa olosuhteissa, kuten esimerkiksi toimenpiteen kiirellisyyden vuoksi, antaa säädöksen odottamatta kuulemisen tulosta tai jopa silloin, kun edellytettyä lausuntoa kieltäydytään antamasta [11].

17. Palautan mieleen ensiksikin 23.2.1988 annetun tuomion asiassa Yhdistynyt kuningaskunta vastaan neuvosto [12]. Tässä tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, ettei direktiivillä voida muuttaa äänestykseen neuvostossa liittyviä yksityiskohtaisia menettelyjä koskevia säännöksiä tietyn alan säädösten antamiseksi myöhemmin, koska "yhteisöjen toimielinten tahdonilmaisua koskevista säännöistä määrätään perustamissopimuksessa eivätkä jäsenvaltiot tai toimielimet voi päättää niistä itse". Määräykset, jotka koskevat parlamentin osallistumista lainsäädäntömenettelyyn, ovat olennainen osa näitä sääntöjä.

Tässä yhteydessä yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut, että osallistuminen yhteisöjen säädösten laatimismenettelyyn perustamissopimuksessa määrätyissä tapauksissa ja muodossa, kuuluu parlamentille annettuihin oikeuksiin ja tämän vuoksi parlamentti voi nostaa näiden oikeuksien rikkomisen perusteella neuvoston tai komission antamaa säädöstä koskevan kumoamiskanteen [13]. Parlamentin oikeuksia loukkaa erityisesti se, jos neuvosto antaa säädöksen sellaisen oikeudellisen perustan nojalla, joka ei edellytä parlamentin kuulemisesta etukäteen, vaikka kyseinen säädös olisi pitänyt antaa sellaisen perustamissopimuksen määräyksen perusteella, jossa määrätään tällaisesta kuulemisesta. Tällaisessa tapauksessa ei ole juurikaan merkitystä sillä, että parlamenttia on vapaaehtoisesti kuultu, koska perustamissopimuksessa määrätyn menettelyn noudattamista ei missään nimessä saa jättää säädöksen antavan toimielimen harkintaan [14].

18. Ottaen huomioon parlamentille yhteisön institutionaalisessa rakenteessa annetun,

10 — Edellä mainitut tuomiot, 36 kohta. Kursivointi tässä.

11 — Myös perustelujen laatijat, jotka katsovat, että neuvostolla on tällainen valta, myöntävät, että tämä kysymys on jätetty auki Isoglukoosi-asioissa annetuissa tuomioissa; ks. tämän osalta Wyatt & Dashwood, 1993, European Community Law, Lontoo, s. 37 ja 38.

12 — Asia 68/86, Kok. 1988, s. 855, erityisesti 37 ja 38 kohta.

13 — Ks. asia C-70/88, parlamentti v. neuvosto, tuomio 22.5.1990 (Kok. 1990, s. I-2041).

14 — Ks. asia C-316/91, parlamentti v. neuvosto, tuomio 2.3.1994 (Kok. 1994, s. I-625, erityisesti 12— 17 kohta).

perustuslainomaisesti taatun erityistehtävän sekä erityisesti sen todelliset mahdollisuudet osallistua lainsäädäntömenettelyyn parlamentti katsoo, että sillä on oikeus tulla kuulluksi aina kun neuvoston lopullisesti hyväksymä teksti poikkeaa sisällön osalta siitä tekstistä, josta parlamenttia on jo kuultu [15]. Tästä seuraa, että silloin kun kuuleminen on pakollista, on syytä ottaa asianmukaisella tavalla huomioon parlamentin lausunto, ja tämän vuoksi parlamentilla on oltava käytössään riittävästi aikaa tutkia komission ehdotusta ja ilmaista näkemyksensä asiasta [16].

19. Keskeisessä asemassa tässä yksiselitteisessä oikeuskäytännössä on yhteisöjen tuomioistuimen jatkuva huoli siitä, että toimielinten välinen tasapaino säilyy sellaisena kuin se on asteittain esitettynä perustamissopimusten alkuperäisiin teksteihin tehtyjen muutosten seurauksena. Varmistaakseen tämän tasapainon yhteisöjen tuomioistuin on asteittain vahvistanut parlamentin kanneoikeuden sellaisen riittävän ja yhtenäisen oikeusturvajärjestelmän avulla, jossa otetaan erityisesti huomioon parlamentin aseman asteittainen vahvistaminen yhteisön säädösten laatimisessa [17].

20. Tämä on täysin yhdenmukainen järjestelmän logiikan kanssa ja, kuten yhteisön tuomioistuinkin on katsonut, on luonnollista seurausta siitä, että "Euroopan talousyhteisö on oikeusyhteisö siinä mielessä, ettei se eivätkä sen jäsenvaltiot välty niiden säädösten yhdenmukaisuuden valvonnalta perustamissopimukseen perustuvassa järjestelmässä" [18]. Toimielinten välisiä suhteita ja niiden toimivallan jakoa koskevat säännöt muodostavat ilmiselvästi yhden tämän perustuslainomaisen järjestelmän keskeisistä tekijöistä eikä niistä voida poiketa muuttamatta järjestelmän luonteenomaisia piirteitä.

Jos sellainen näkemys hyväksyttäisiin, että neuvostolla on tässä tapauksessa eli poikkeuksellisissa olosuhteissa oikeus antaa asetus ilman parlamentin pakollista kuulemista, tämä tarkoittaisi sitä, että poikettaisiin yhteisöjen asiakirjojen laatimista koskevista säännöistä, vaikka perustamissopimuksessa ei tällaisesta menettelystä määrätäkään, ja näin ollen muutettaisiin toimielinten välistä tasapainoa "perustuslakijärjestelmän" tarkistamista koskevien sääntöjen ja menettelyjen ulkopuolella. Näitä sääntöjä on varmastikin syytä muuttaa ja voidaan ottaa käyttöön erityisiä menettelyjä, joilla säädöksiä voidaan antaa kiireellisinä; koska kuitenkin on kyse oikeusyhteisöstä, kuten yhteisö jatkuvasti koros-

15 — Ks. asia C-65/90, parlamentti v. neuvosto, tuomio 16.7.1992 (Kok. 1992, s. I-4593, 16 kohta). Ks. myös aikaisemmin asia 817/79, Buyl v. komissio, tuomio 4.2.1982 (Kok. 1982, s. 245, s. 14—24).

16 — Ks. tämän osalta edellä alaviitteessä 14 mainitussa asiassa C-316/91, parlamentti v. neuvosto, annetun tuomion yhteydessä esitetty julkisasiamies Jacobsin ratkaisuehdotus.

17 — Viittaan tässä tunnettuun oikeuskäytäntöön eli asiassa 13/83, parlamentti v. neuvosto, 22.5.1985 annettuun tuomioon (Kok. 1985, s. 1513), jossa vahvistettiin parlamentin oikeus nostaa perustamissopimuksen 175 artiklan nojalla laiminlyöntikanne, sekä asiassa 70/88 22.5.1990 annettu tuomio (mainittu edellä alaviitteessa 13), jolla, kuten todettiin, parlamentin sallittiin nostaa kanne perustamissopimuksen 173 artiklan nojalla.

18 — Ks. asia 294/83, Les Vertes v. parlamentti, tuomio 23.4.1986 (Kok. 1986, s. 1339, erityisesti 23 ja 24 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut tämän käsityksen useaan kertaan; ks. viimeisin tuomio, jossa viitataan parlamenttiin, asiassa C-314/91, Weber v. parlamentti, tuomio 23.3.1993 (Kok. 1993, s. I-1093, 8 kohta).

taa, katson, että tämä sääntöjen muutos kuuluu perustuslaillisen lainsäätäjän yksinomaiseen toimivaltaan [19].

21. Tämän osalta on syytä korostaa, että tällaisesta mahdollisuudesta määrätään nykyisin nimenomaisesti perustamissopimuksen 228 artiklassa, jota muutettiin Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella; nykyisin neuvosto voi siten vahvistaa kiireellisissä tapauksissa määräajan parlamentin lausunnolle kansainvälisestä sopimuksesta; jos tätä lausuntoa ei anneta määräajassa, neuvosto voi tästä huolimatta päättää asiasta. Tällaisen mahdollisuuden antaminen on kuitenkin erityistapauksissa edellyttänyt perustamissopimuksen vastaavan määräyksen nimenomaista tarkistamista.

22. Toisaalta olen sitä mieltä, että Yhdistyneen kuningaskunnan näkemys, jonka mukaan järjestelmän perusteella voidaan päätellä, että parlamentilla on kuulemismenettelyssä tietty määräaika lausuntonsa antamiseen, ei ole perusteltu. Yhdistynyt kuningaskunta on katsonut, että perustamissopimuksen 149 artiklan 2 ja 3 kohdan (korvattu Maastrichtin sopimuksen 189 c artiklalla) mukaisessa yhteistoimintamenettelyssä neuvosto voi antaa lopullisesti säädöksen, jos parlamentti ei ole tehnyt päätöstä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun neuvoston yhteinen kanta on annettu sille tiedoksi. Koska tämän menettelyn tarkoituksena on kuitenkin vahvistaa parlamentin osallistumista yhteisön lainsäädäntömenettelyyn, on paradoksaalista myöntää, että parlamentilla on yksinkertaisessa kuulemismenettelyssä juuri sen vuoksi, ettei sen lausunnon antamiselle ole asetettu määräaikaa, niin suuri vaikutusvalta, että se voi kokonaan estää toimenpiteen.

Tyydyn huomauttamaan, että parlamentti on aivan oikeutetusti vastustanut sitä, että kuulemismenettelyä voidaan verrata yhteistyömenettelyn ensimmäiseen vaiheeseen, jonka aikana parlamenttia pyydetään antamaan lausuntonsa komission ehdotuksesta; tällöin on tärkeää, ettei minkäänlaista määräaikaa aseteta. Sitä vastoin toisessa vaiheessa, jolle on ominaista tietyt erityispiirteet, kaikilla toimielimillä on tietyt määräajat huomautusten esittämiseen, mukaan lukien neuvosto [20], jonka toimimattomuus määräajassa aiheuttaa sen, ettei säädöstä voida antaa.

23. Tämä ei tarkoita sitä, ettei neuvostolla olisi minkäänlaisia mahdollisuuksia asettaa seuraamuksia parlamentin toimimattomuu-

19 — Julkisasiamies Van Gerven on tarkastellut erittäin selkeällä tavalla edellä alaviitteessä 13 mainitun asiassa C-70/88 annetun tuomion yhteydessä kysymystä rajoista, joita yhteisöjen tuomioistuin ei voi ylittää perustamissopimuksen määräysten soveltamisessa ja tulkinnassa, jotta se ei puuttuisi "perustuslaillisen" lainsäätäjän yksinomaiseen toimivaltaan kuuluviin asioihin.

20 — Tästä poikkeuksena on tilanne, jossa parlamentti toisessa käsittelyssä hyväksyy nimenomaisesti tai hiljaisesti (eli ei tee päätöstä kolmen kuukauden kuluessa) neuvoston yhteisen kannan, jolloin on tarpeetonta vahvistaa tietty määräaika neuvostolle, joka vastaavassa tilanteessa "antaa kyseisen säädöksen lopullisesti yhteisen kannan mukaisesti" (189 c artiklan b kohta).

den vuoksi. Riittävää ja täydellistä oikeusturvajärjestelmää ei voitaisi varmistaa, jollei tällaisissa tapauksissa olisi mahdollista laukaista toimivaltaristiriitaa koskevaa mekanismia. Mahdollisuus nostaa laiminlyöntikanne parlamenttia vastaan johti jo perustamissopimuksen 175 artiklan järjestelmälliseen ja kehittävään tulkintaan, sellaisena kuin tämä artikla oli aikaisemmassa muodossaan [21]. Sitä paitsi kaikki epäilykset tämän suhteen ovat nykyisin kadonneet, koska tästä mahdollisuudesta nimenomaisesti määrätään perustamissopimuksen 175 artiklan tekstissä, sellaisena kuin se on muutettuna Maastrichtin sopimuksella.

Tästä huolimatta on kuitenkin todettava, että kiireellisissä tapauksissa tämä kanteen nostamiseen perustuva mahdollisuus voi osoittautua tehottomaksi. Kuten olen todennut, kaikki muut ratkaisut edellyttävät kuitenkin perustuslainomaisessa asemassa olevien toimielinten välistä tasapainoa koskevien sääntöjen muuttamista, kuten yhteisöjen tuomioistuin oikeutetusti on katsonut; tämä muuttaminen taas edellyttää lainsäätäjän eikä yhteisöjen tuomioistuimen toimintaa.

Edellä esitettyjen näkökohtien mukaisesti katson, että parlamentin kanne on hyväksyttävä.

21 — Ks. tämän osalta julkisasiamies Darmonin ratkaisuehdotus asiassa C-41/92, The Liberal Democrats v. parlamentti, joka on ratkaistu 10.6.1993 annetulla määräyksellä (Kok. 1993, s. I-3153). En yhdy kuitenkaan neuvoston näkemykseen, kun se sulki tämän vaihtoehdon pois kirjelmässään. Tätä kysymystä ei mielestäni kannata tarkastella tämän pitempään, koska se ei enää ole ajankohtainen Maastrichtin sopimuksen 174 artiklan muutosten jälkeen.

24. Vaikkei yhteisöjen tuomioistuin noudattaisikaan tätä periaattellista ratkaisua, lopputulos vaihtelisi erilaisissa yksittäistapauksissa. Katson, ettei vastaaja ole pystynyt osoittamaan, että tässä tapauksessa olisi ollut kyse yhteisön yleisestä edusta, jonka suojaaminen sulkisi pois mahdollisuuden lykätä kanteen kohteena olevan asetuksen antamista tiettyyn ajankohtaan.

Tämän osalta neuvosto katsoo, että mahdollinen myöhästyminen toimenpiteen toteuttamisessa olisi aiheuttanut oikeudellisen tyhjiön yhteisön tullietuusjärjestelmässä, jonka voimassaoloa oli säännöllisesti jatkettu sen jälkeen kun sitä oli alettu soveltaa vuodesta 1971; tällainen myöhästyminen olisi myös ollut vastoin oikeusturvan periaatetta.

25. Ensimmäisen perustelun osalta vastaaja muistuttaa tarkasteluni alussa mainitusta sitoumuksesta, jossa yhteisö on ollut osallisena Unctadissa ja joka on johtanut käytäntöön, jota on noudatettu jo yli 20 vuotta, vaikka varsinaisesti ei voidakaan puhua sopimuksesta tai tullietuisuuksia myöntävien valtioiden velvoitteista. Tätä järjestelmää ei voitu vaarantaa yksipuolisesti kuulematta etukäteen etuisuuksia antavia maita. Toisaalta neuvosto katsoi myös, että se oli vahvistanut vuonna 1990 tehdyssä julistuksessa, että yhteisö sitoutuu noudattamaan järjestelmää vuoteen 2000 asti. Lisäksi sellaisten maiden

osalta, jotka oli sisällytetty ensimmäistä kertaa edunsaajien luetteloon, oli selvää, ettei minkäänlaisia velvoitteita ollut olemassa. Yhteisö oli kuitenkin ponnistellut sisällyttääkseen nämä maat edunsaajien luetteloon siitä hetkestä lähtien kun nämä valtiot olivat kohdanneet samankaltaisia vaikeuksia kuin edunsaajien luetteloon jo kuuluvat maat, ja kyseiset maat sekä niiden taloudelliset toimijat olivat täysin tietoisia tästä tilanteesta.

26. Neuvoston tätä asiaa koskevat perustelut eivät mielestäni liity asiaan. Vaikka niissä selitetään kyseisen asetuksen taustalla olevia syitä ja erityisesti poliittisia näkökohtia, niissä ei kuitenkaan pystytä perustelemaan poikkeamista yhteisöjen toimielinten tahdonilmausta koskevista määräyksistä. Todellisuudessa kanteen kohteena olevan asetuksen voimaantulon myöhästyminen ei olisi saanut aikaan minkäänlaista oikeudellista tyhjiötä, koska tällä ilmaisulla tarkoitetaan tilanteita, joissa tosiseikasta tai suhteesta, vaikka se olisikin oikeudellisesti tärkeä, ei ole säädetty. Koska tullietuusjärjestelmä olennaisilta osin muodostuu yhteisen tullitariffin [22] mukaisten tullien suspensiosta, sellaisen asetuksen, jossa säädetään näistä, antamatta jättäminen tai antamisen lykkääminen aiheuttaa sen, että yhteistä tullitariffia sovelletaan myös sellaisiin maihin, jotka ovat edunsaajia tässä järjestelmässä. Koska yleiset tullietuudet muodostavat kuitenkin erityisen järjestelmän, niiden puuttuessa sovelletaan yleisiä kolmansien maiden vientiä koskevia sääntöjä. Näin yleensä tapahtuukin sen jälkeen kun määrät, joiden osalta tullisuspensio on myönnetty, on käytetty.

27. Ongelmaan ei vaikuta myöskään se, että yhteisön on kansainvälisellä tasolla sovellettava tullietuuksia tiettyjen kehitysmaiden osalta. Ensiksikin neuvosto myöntää itsekin, että tässä yhteydessä ei varsinaisesti voi puhua oikeudellisesta velvoitteesta sanan tavanomaisessa merkityksessä. Säännöksissä, joiden soveltamisen jatkamisesta kanteen kohteena olevassa asetuksessa säädetään, todetaan nimenomaisesti, että säädetty järjestelmä ei ole luonteeltaan pakottava [23]. Lisäksi vaikka jos katsottaisiin, että tällainen järjestelmä on olemassa, vuosittaisen yleisen tullietuusjärjestelmän antamisen lykkääminen (tai antamatta jättäminen) voisi jossain määrin vaarantaa yhteisön kansainvälistä vastuuta, mutta se ei kuitenkaan loisi tyhjiötä oikeusjärjestelmään. Tämä vastuu ei kuitenkaan oikeuttaisi loukkaamaan sisäisiä sääntöjä eli toimielinten välisen toimivallan jaon "perustuslaillista" järjestelmää.

28. Neuvoston perustelut, joilla pyrittiin osoittamaan, että oikeusturvan vaatimukset

22 — Ks. asia 51/87, komissio v. neuvosto, tuomio 27.9.1988 (Kok. 1988, s. 5459, erityisesti 2 kohta).

23 — Ks. alaviite 6.

ja jopa luottamuksensuoja olivat myös edellyttäneet kanteen kohteena olevan asetuksen antamista ennen tiettyä päivämäärää, ovat epäjohdonmukaisia. Tämän osalta neuvosto katsoo, kuten edellä todettiin, että taloudellisilla toimijoilla, joita asia koskee, sekä järjestelmän edunsaajavaltioilla oli kohtuullisesti katsoen oikeus odottaa, että tullietuuksia koskevaa järjestelmää jatketaan vuonna 1993. Mikään ei viitannut siihen, että järjestelmä saattaisi yhtäkkiä purkautua tai lakata. Toisaalta vaikka on selvää, että tullietuudet voidaan suspendoida tai niitä voidaan muuttaa milloin tahansa, taloudelliset toimijat eivät varmastikaan neuvoston mukaan osanneet arvioida joutuvansa sellaiseen tilanteeseen, joka oli syntymässä vuoden 1993 alussa, eli tilanteeseen, jossa oli epäselvää, milloin kanteen kohteena oleva asetus tulisi voimaan ja otetaanko tarvittavat tulli-ilmoitukset käyttöön.

29. Oikeusturvan periaatteeseen viittaaminen ei ole minusta myöskään asiaan liittyvää. Jos tämä periaate ilmaisee sen ajatuksen, ettei voi olla epäilyksiä sovellettavien säännösten suhteen tiettynä sovittuna hetkenä tietyllä sovitulla alalla [24], mitään tällaisia epäilyksiä ei ole tässä tapauksessa. Vuonna 1992 voimassa olleen tullietuusjärjestelmän soveltaminen oli nimenomaisesti rajoitettu 31.12. asti kyseisenä vuotena; näin ollen tämän erityisjärjestelyn soveltamisajan pidentämättä jättämisen tai sen uusimisen lykkäämisestä seuraavalle vuodelle seuraisi ainoastaan, kuten edellä todettiin, että yhteistariffia sovellettaisiin. Toisaalta missään tapauksessa kanteen kohteena olevan asetuksen antamisen lykkääminen tai antamatta jättäminen ei olisi vaarantanut aiemmin voimassa olleeseen järjestelmään kuuluvia tilanteita ja suhteita, eikä tällainen vaikutus olisi voinut aiheuttaa edellä mainituissa poikkeustilanteissa sellaisten tuotteiden mahdollista poissulkemista edunsaajamaiden luettelosta, jotka ovat kokonaan tai osittain vapautettu tulleista, jotka sama maa on joutunut maksamaan aikaisemmin ennen poissulkemista.

30. Perusteluissa, jotka koskevat taloudellisten toimijoiden luottamuksen suojaa, viitataan vastaaviin näkökohtiin. Riittää, että tämän osalta todetaan, että neuvosto tunnustaa sekä järjestelmän väliaikaisen luonteen että sen luonnollisen vuosittaisen rytmin, jonka aiheuttavat säännöllisesti tehtävät muutokset järjestelmän sisältöön ja niiden etuuksien soveltamisalaan, jotka myönnetään suhteessa yhteiseen tullitariffiin tehtyihin muutoksiin sekä edunsaajamaiden taloudelliseen kehityksen ja kyseisten tuotteiden markkinatilanteen mukaisesti. Vaikka tässä tapauksessa ei ollut kyse järjestelmän purkamisesta, vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan taloudellisilla toimijoilla ei ole oikeutta luottaa sellaisen voimassa olevan jär-

24 — Ks. selvä määritelmä, jonka julkisasiamies Mischo antaa tälle periaatteelle asiassa C-331/88, Fedesa ym., 13.11.1990 annetun tuomion yhteydessä esitetyssä ratkaisuehdotuksessa (Kok. 1988, s. I-4023).

jestelmän säilymiseen, jonka muuttaminen on yhteisöjen toimielinten harkinnassa [25]. Tämä johtopäätös on väistämätön erityisesti sellaisten etujen osalta, joita näillä toimijoilla on ollut yleisten tullietujen järjestelmässä ja joista tiedetään, että niitä mukautetaan jatkuvasti.

31. Edellä esitettyjen näkökohtien perusteella voidaan todeta, ettei ole osoitettu, että kanteen kohteena olevan asetuksen antamiseen kiireellisenä ennen tiettyä ajankohtaa olisi ollut pakottavia syitä tai että ne olisivat oikeuttaneet neuvoston olemaan odottamatta parlamentin lausuntoa. Lisäksi voidaan toisaalta todeta, että vastaaja olisi joka tapauksessa voinut pyytää parlamentin ylimääräisen istunnon koollekutsumista tammikuun alussa 1993, ja toisaalta, että parlamentti olisi joka tapauksessa antanut lausuntonsa ainoastaan kolme viikkoa myöhässä.

Tämän viimeksi esitetyn seikan osalta minusta ratkaisevaa näyttää olevan eräs tekijä. Vaikka myönnettäisiinkin, että asetuksen olisi pitänyt tulla voimaan (tai olisi ollut sopivaa, että se olisi tullut voimaan) 1.1.1993, oli myös perustamissopimuksessa määrättyjen menettelyjen mukaisesti täysin mahdollista, että sen oikeusvaikutukset alkoivat tästä päivästä. Jos on totta, että edellä mainitun oikeusvarmuuden periaatteen mukaisesti ei ole yleisesti katsoen mahdollista, että yhteisön säädöstä aletaan soveltaa ennen sen julkaisemista, tämä voisi kuitenkin poikkeuksellisesti olla mahdollista silloin kun tavoitteiden saavuttaminen sitä edellyttää ja silloin kun sellaisten, joita asia koskee, luottamuksensuojaa kunnioitetaan asianmukaisella tavalla [26].

32. Neuvoston esittämiä sellaisia perusteluja vastaan, joissa vastustettiin tätä mahdollisuutta, eli sitä, että 1.1. ja asetuksen voimaantulopäivän välisenä aikana esitettyjen tulli-ilmoitusten sääntäleminen jälkikäteen olisi aiheuttanut ylittämättömiä teknisiä ja oikeudellisia ongelmia, on esitettävä, että itse asiassa juuri näin tapahtui: asetus julkaistiin ja tuli saataville vasta 28.1.1993. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan "asetuksen on katsottava olevan julkaistu yhteisössä sinä päivänä, jolloin Euroopan yhteisöjen virallinen lehti, jossa tämä asetus on, ilmestyy. Jos kuitenkin voidaan osoittaa, että päivämäärä, jolloin kyseinen lehden numero oli saatavilla, ei vastaa kyseisessä numerossa olevaa päivämäärää, on otettava huomioon todellinen ilmestymispäivä" [27]. Näin ollen on kiistatonta, että kyseistä säädöstä joka tapauksessa sovellettiin taannehtivasti. Minusta ei myöskään näytä siltä, että tulli-ilmoituksia koskevan jälkikäteisen sääntelyn väitetyt ylittämättömät vaikeudet

25 — Ks. viimeisin tuomio asiassa C-353/92, Kreikka v. neuvosto, tuomio 14.7.1994 (Kok. 1994, s. I-3411, erityisesti 43—48 kohta).

26 — Ks. viimeisin tuomio asiassa C-260/91 ja C-261/91, Diversinte ja Iberlacta, tuomio 1.4.1993 (Kok. 1993, s. I-1885, 9 kohta).

27 — Ks. esimerkiksi asia C-337/88, SAFA, tuomio 9.1.1990 (Kok. 1990, s. I-1, 12 kohta).

olivat tässä tapauksessa ylittämättömiä, kuten neuvosto väitti käsittelyssä, ottaen huomioon olemassa olevat epäviralliset yhteydet yhteisöjen toimivaltaisten yksiköiden ja kansallisten tulliviranomaisten välillä.

33. Toisaalta näillä olosuhteilla, joihin on vedottu, on merkitystä myös toisesta näkökulmasta katsoen ja ne korostavat sen tilanteen paradoksaalista luonnetta, jossa yhteisön tuomistuimelta pyydetään ratkaisua. Ei ole järkevää, että kiireellisyyden pakottavat syyt ja tarve suojata yhteisön olennaista etua antavat neuvostolle oikeuden antaa asetuksen vastoin parlamentin "perustuslaillisia" oikeuksia ja että samalla nämä tekijät eivät aseta säädösten julkaisemisesta vastaaville viranomaisille velvollisuuksia, vaan nämä voivat toimia kiireettömästi ja julkaista mainitun asetuksen kuukauden kuluessa siitä päivästä, "josta ei voitu poiketa" asetuksen antamisen ja voimaantulon osalta.

Tässä tapauksessa on kyse lähes farssista. Kaikessa yksinkertaisuudessaan tosiseikat puhuvat puolestaan. Esitettiin, että säädöksen, jossa ei ollut kyse ainoastaan tavanomaisesta rutiinista, vaan joka muutti merkittävällä poliittisella tavalla edunsaajien piiriä, oli tultava voimaan viimeistään 1.1., ja tämän vuoksi parlamentin pakollista kuulemisvelvoitetta, jolle yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut perustuslainomaisen aseman, jätettiin suoraan noudattamatta. Kuitenkaan tätä asetusta ei onnistuttu saamaan voimaan kyseisenä päivänä, koska julkaisemiselle asetetut määräajat siirsivät voimaantulon vasta 28.1. asti.

Lopuksi asetukselle kuitenkin haluttiin antaa taannehtivia vaikutuksia; tähän ratkaisuun olisi päästy, vaikka parlamentin perustuslainomaisia oikeuksia eikä ainoastaan painamisen määräaikoja olisi noudatettu.

34. Jos kyseinen asetus olisi kumottu, katson kuitenkin, että yhteisöjen tuomioistuimen olisi pitänyt käyttää sille perustamissopimuksen 174 artiklan toisen kohdan mukaisesti annettua mahdollisuutta osoittaa tarvittaessa, "että kumotun asetuksen vaikutuksia on pidettävä lopullisina". Ottaen kuitenkin huomioon sen, että riidan kohteena olevan asetuksen soveltamisala oli rajoitettu vuoteen 1993, että kumoaminen johtuu riidan kohteena olevan asetuksen antamismenettelyssä tapahtuneista virheistä, mutta että parlamentti hyväksyi periaatteessa toteutetut toimenpiteet, kuten parlamentin lausunnosta käy ilmi, katson, että pakottavien oikeusturvanäkökohtien vuoksi ei voida kyseenalaistaa tämän asetuksen perusteella annettuja täytäntöönpanosäädöksiä [28].

28 — Ks. tämän osalta asia C-38/90 ja C-151/90, Lomas ym., tuomio 10.3.1992 (Kok. 1992, s. I-1781, 23 ja 24 kohta) sekä asia parlamentti v. neuvosto, tuomio 16.7.1992 (mainittu alaviitteessä 15, 22— 24 kohta).

35. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin:

— kumoaisi vuoden 1991 yleisten tullietuuksien soveltamisesta tiettyihin kehitysmaista peräisin oleviin maataloustuotteisiin annettujen asetusten (ETY) N:o 3831/90, (ETY) N:o 3832/90, (ETY) N:o 3833/90, (ETY) N:o 3834/90, (ETY) N:o 3835/90 ja (ETY) N:o 3900/91 soveltamisen jatkamisesta vuonna 1993 sekä näiden tullietuuksien edunsaajien luettelon täydentämisestä 21 päivänä joulukuuta 1992 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3917/92;

— pitäisi voimassa kyseisellä asetuksella aikaansaadut vaikutukset;

— velvoittaisi vastaajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.